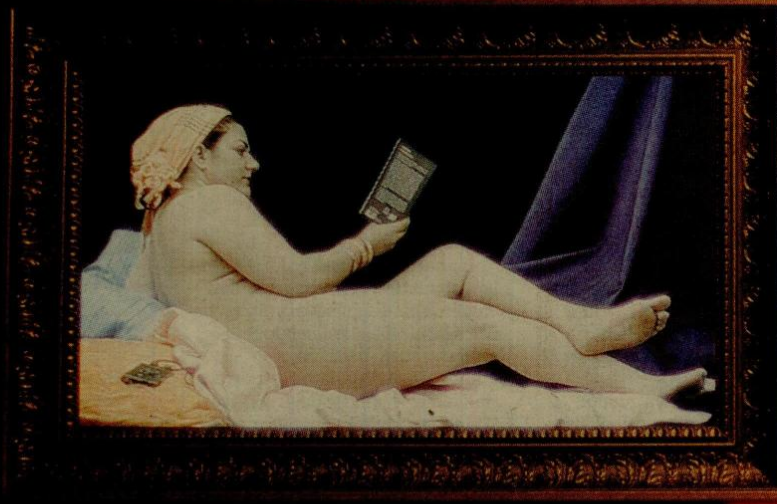

Aktivist feminist ressam Canan

Olaf Metzel'in 'Türk Lokumu' heykelinden esinle eleştirel bir sergi açan güncel sanatçı Canan, Doğu'ya ve kadına hâlâ oryantalist bir gözle bakıldığını söylüyor ERMAN ATA UNCU 32-33

Her kadın 30'undan sonra feminist olur

Feminist sanatçı Canan, 'Türk Lokumu' sergisinde, hâlâ yürürlükte olduğunu düşündüğü oryantalist bakışı eleştiriyor. Olaf Metzel'in türbanlı çıplak heykelinden esinlenen sanatçı, boşandıktan sonra soyadından vazgeçip sadece Canan ismini kullanıyor

ERMAN ATA UNCU
erman.uncu@radikal.com.tr

İlk odada dev bir ekran... 'Otan-tik' dansöz kıyafetleri içinde Canan, hem göbək atıyor hem de Hazavuzu bestesi ritm üzerine oryantalist metinleri bozguna uğrattığı dizeleri seslendiriyor: "Bana derler odalık / Zaman zaman halayık / Fes nargile ut sarık / Göbək altımdaki yarık / Biçti bana bir kalık". Kendi bedenini odağa aldığı performans ve videolarıyla, minyatürleriyle tanıştığımız Canan, yeni sergisi 'Türk Lokumu'nu Galeri X-ist'te açtı. 'Erkek soyadı' taşımak istemediği için 'Canan Şenol'den vazgeçip 'Canan' olarak bilinen aktivist feminist sanatçı, yeni sergisinde Ingres, Matisse ve Renoir'ın oryantalist tablolarını şirazesinden çıkartıyor, minyatürlerinde çıplak halini başörtülü figürlerle bir araya getiriyor ve 'Arvehan', 'Bir Dolar' gibi işlerinde cinsiyetçilik dışında da direneceği iktidar mekanizmaları buluyor.

Serginin ismi niye 'Türk Lokumu'? Neyi ifade ediyor?

Türk Lokumu, 2007'de Olaf Metzel'in yapıp Viyana'da kamusal alanda sergilediği heykelin ismi. Başı örtülü, vücudu çıplak bir kadın heykeliydi bu. Aslında bir yanılla da Türkiyeli kadınlar üzerindeki oryantalist bakış açısının cinsiyetçi imgesi. Bu nedenle 'Türk Lokumu' koydum, serginin ismini.

Metzel'in heykeli, oryantalist mi eleştiren bir bakış açısıyla mı yapılmıştı, yoksa onun bir örneği

miydi sizce?

Benim eleştirdiğim bir heykel-di tabii ki. Kaidesinden söküldü, başına kötü şeyler de geldi. Bir sanatçı olarak asla böyle bir şeyi onaylamıyorum tabii. Ama yeni bir motif değildi. Bana odalıkları çok hatırlattı. Bütün oryantalist sanat tarihine baktığımızda Batı, kendini tanımlarken Doğu'yu yaratıyor, bunu yaparken de Doğu'yu kadınlaştırıyor. Ve cinsiyetçi bir bakış açısıyla yaklaşıyor. Metzel'in heykeli de aslında bu motiflere

çok yakandı. Cinsiyetleş-tirdiği imgeyi başörtüsüyle belirtiyordu. Ama bu sergiyi yaparken Metzel'e cevap vermek yerine, genel bir sanat tarihine, oryantalist bakışa cevap vermeyi tercih ettim.

Sanat tarihiyle ilişkiniz nasıl gelgitlerle ilerledi? Hem kadın hem Doğulu hem de feminist konularımız düşünülünce koca bir sanat tarihi, yüzleşilecek, karşısında durulacak bir şeye dönüşüyor muhtemelen.

İlk başta herkesin yaptığı gibi sanat tarihi bağlamında bir ön kabul vardı, sorgulanmadığı için. Doğrusunun bu olduğunu düşünüyordum. Yavaş yavaş kendimi arayıp bulmaya başlayınca sorgulama sürecine de geçtim. Sonrasında da bu işler çıkmaya başladı tabii.

Hangi döneme denk geliyorsunuz bu sorgulamanın başlangıcı? Üniversite sonrası başladı. İlk başlarda üniversitede bir önkabul oluyor. Orada da nasıl bir eğitim aldığımız şüpheli aslında. Daha sonra da sorgulamaya başladım.

"Önce baskıyı deneyimledim,

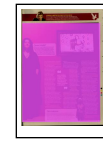
Örtünme - örtünmeme sınırı

'Örtünme Töreni'nde başörtülü figürlerin ortasında siz çıplak olarak duruyorsunuz. Oryantalist çerçevede örtünme meselesi nereye oturuyor sizce?

Örtünmeyle örtünmeme arasında ince bir sınırın olduğunu düşünüyorum. İktidar mekanizmaları sadece örtülü olanlar için değil, örtülü olmayanlar için de işliyor; iktidar yüzünden örtünüyor ya da örtünülüyor. Asıl söylemek istediğim, kadın bedeninin siyasal dini ya da ekonomik anlamda araçsallaştırılmış olması.

Daha önceki 'Hicap' adlı performansınızda da Adnan Coker'in 'Şapka takarak gellin' çağrısı yaptığı sergisine başörtülü takarak gitmişsiniz...

Orada da gene kadın bedeni üzerinden kendini laik tanımlayan militarist kesim hem de kendini muhafazakar olarak tanımlayan kesim, kadın bedeni üzerinden iktidar savaşına girmişlerdi. Bu durum beni çok rahatsız etmişti. İnci Furni, Neriman Polat'la beraber üçümüz eylem yapmak istedik. Ve hep birlikte başörtülerle sergiyi ziyaret ettik.

Canan kimdir?

90'larda video, fotoğraf, belgeselleriyle tanınan Canan, son dönemde minyatürlere ve animasyonlara da yöneldi. Sanatçının 11. İstanbul Bienali'nde çok ilgi gören videosu 'İbretnuma', bir müzayedede 24 bin TL'ye satıldı. Yurtdışında karma sergi ve fuarlara katılan Canan, 2009'da da Hafriyat Karaköy'deki 8 Mart sergisi 'Haksız Tahrik'in küratörlüğünü de yaptı.

sonra teorisini öğrenip, örgütlenip kendimi feminist olarak adlandırdım" diyorsunuz. Bu süreçten biraz bahsedebilir misiniz?

Bütün kadınların 30'undan sonra feminist olmaya başladığını iddia ediyorum. Önceleri çok farkana varmıyor insan. Daha sonra deneyimledikçe feminist oluyor. Her kadının içinde bir feminist olduğuna da inanıyorum ben. Erileştirilmiş kadınlar da bir şekilde barındırıyorlar. Açığa çıkması lazım diye düşünüyorum sadece. Benim sürecimde şöyle oldu. İlk deneyimlerim sonrasında kişisel olan politiktir teorisini duydum. Bu beni önce çok şaşırttı. Anladım ne demek istediklerini. Ama kendi kendime hesaplaşmaya girdim. Gerçekten kişisel olan politik midir diye? Bu cümle beni çok etkilemişti. Arkasından araştırmaya başladım. Gerçekten o güne kadar düşüncelerimi yansıtan bir düşünce biçimi olduğunu anladım. Sonrasında örgütlenmeye başladım.

Kendi bedeninizi işlerinizde malzeme olarak kullanmak da kişisel olan politiktir teorisine mi

bağlantılı?

Beden politikaları üzerine işler üretiyorum. Kişisel politik olduğuna da inanıyorum. Bunlara inanınca doğal olarak kendi bedenimi işlerimin malzemesi haline getiriyorum. Ama benim için yabancılaşmış bir malzeme haline geliyor. Tamamıyla doğrudan kendi hayatımdan yola çıkarak işlerimi üretmiyorum ama zaman zaman yansıdığı da oluyor. En yakınımdaki bedenle ilgileniyorum ilk olarak. Onun da genelle ilişkili olduğunu düşünüyorum.

Daha önceki röportajlarımızda galerilerin işlerinizi sergilemek konusunda bir şekilde çekindiğinden bahsediyorsunuz. Sanat ortamında da hâlâ böyle bir çekingenlik söz konusu mu?

Onu söylerken kişisel olarak söylememiştim. Kadın sanatçılarından ya da kurumların, işlerin politik üretilmesiyle ilgili sorunlar yaşadığı söylemiştim. Yine hunun görece devam ettiğini düşünüyorum açıkçası. Kadın sanatçıların görünür olabilmesi

için kapıların daha açık olması gerektiğini düşünüyorum. Politik işlerin gizli bir sansürle tam olarak sergilenmediğini düşünüyorum.

O gizli sansür nasıl işliyor? Otosansür olarak işliyor. Bu işler başımıza iç açabilir, sergilemeye-
lim diyebiliyorlar. Ya da cinsiyet üzerine işleri de tercih etmiyorlar açıkçası.

Bubi'nin işini yardım müzayedesinde yer vermediği için İstanbul Modern'e yönelik sansür suçlamaları için ne diyorsunuz?

Bence sansürdü tabii ki. Başka söylenecek bir şey tartışılacak bir tarafı yok, sansürse sansürdür. Enest konusunu işlediğiniz 'Bir Varmış Bir Yokmuş' Almanya'da sansürlendi. Avrupa'da sansürle karşılaşmak şaşırtıcı mıydı?

Beklediğim bir sansür değildi aslında. Çok şaşırdım. Mücadele etmek de biraz zor oldu. Yalnız hissettim kendimi orada.

'Arvehan' işinizde cinsiyetçilik dışında da başka unsurlarını işliyorsunuz. Çıkış noktası neydi?

'Arvehan'da, 'Bildigin Gibi Değil'den bir bölümü resimledim. 90'larda çocuk olmak konulu bir kitap... Oldukça etkileyici, bazı bölümlerini okumakta zorlandığımı söyleyebilirim. Bazı yerleri bildiğim gibi, bazıları da bildiğim gibi değil. Ama tekrar tekrar okunması gerektiğini de düşünüyorum. Aynı zamanda bu resimler Nü Kolektif'in hazırladığı 'Bildigin Gibi Değil' tiyatro uyarlamasında da gösteriliyor.

'Türk Lokumu' 21 Ocak'a kadar Galeri X-İst'te.

BATI, KENDİNİ TANIMLARKEN DOĞU'YU YAPARKEN DE DOĞU'YU KADINLAŞTIRIYOR

Türk Lokumu

'Türk Lokumu' sergisi, ismini Alman heykeltıraş Olaf Metz'el'in 2007'de Viyana'da Kuntshalle çağdaş sanat sergi sarayının önünde sergilenen heykelinden alıyor. Görücüye çıktığı anda 'küçük düşürücü' olduğu gerekçesiyle Türkiye basınının tepkisini çeken eser, feministler tarafından da 'köhne oryantalist kişilere' basırdığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Eser, bilinmeyen kişilerce kaideden sökülmesi sonucu tartışılmaya devam etmiştir.

